

Új kihívások és kutatási irányok az intézményi bizonytalanság korában

New challenges and research directions at a time of institutional uncertainty

LUX GÁBOR

LUX Gábor: tudományos főmunkatárs, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, Regionális Kutatások Intézete; 7621 Pécs, Papnövelde u. 22.; lux.gabor@krtk.mta.hu; <https://orcid.org/0000-0003-0948-3718>

KULCSSZAVAK: regionális tudomány; nemzetközi láthatóság; intézményes bizonytalanság

Gábor LUX: senior research fellow, Institute for Regional Studies, Centre for Economic and Regional Studies; Papnövelde u. 22., H-7621 Pécs, Hungary; lux.gabor@krtk.mta.hu; <https://orcid.org/0000-0003-0948-3718>

KEYWORDS: regional science; internationalisation of sciences; institutional uncertainty

A korábbi évekkel ellentétben ma nehéz a magyar regionális tudomány helyzetét kincstári optimizmussal, vagy akár csak cselekvő pesszimizmussal is nézni. A magyar tudományt általában, és a társadalomtudományokat kiemelten kedvezőtlenül érintő változások súlyos működési és fenntarthatósági problémákat generálnak. A személyes és kollektív (intézményi) kiszolgáltatottság és a romboló bizonytalanság hatása konkrét pályaelhagyásokban, részleges vagy teljes kivonulási stratégiákban érhető tetten. Nem csak a kutatói utánpótlást érintő kérdéstről van szó, hiszen kiszámíthatóság, tervezhető és vonzó jövőkép reménye nélkül a középgenerációt képviselő, tapasztalt, forrásszerzésben is jártas kutatók egy része is egyéni túlélési stratégiákat keres. A kutatói pálya gyengülő vonzereje a gyakori vélekedésekkel szemben nem csak a nemzetközi közegben is versenyképes legjobbakra, hanem a hazai tudományos kutatások derékhadát adó középmezőnyre is hatással van.

Ez a problémahalmaz különösen súlyos teher egy olyan külső feltételrendszerben, amelyben a nemzetközi láthatóság növekvő elvárás a kutatókkal és műhelyekkel szemben. Növekvő (bár gyakran irreális, illetve féloldalas mércékkel mérő) elvárások fogalmazódnak meg a külföldi publikációs aktivitással kapcsolatban; egyre fontosabbá válik, hogyan jelenünk meg a nemzetközi közegben. „Ott lenni” előfeltétel az eredmények disszeminációjában, a konzorciumi meghívásokban és a külső források elnyerésében, de az egyéni mobilitásban is. Bár a magyar regionalisták jelen vannak a nemzetközi térben, nem mindegy, hogy mi-

lyen pozícióban: beszállítóként és „saját tereikbe zárva” (csak szűk térbeli keretekre fókuszálva), önálló tudományos termékek előállítóiként, vagy éppen nagy kutatási témák koordinátoraiként és megfogalmazóiként. Ezen a ranglétrán nem könnyű feljebb lépni, és gyakran az elemi külföldi jelenlét (konferenciárészvétel, projektmegbeszélések látogatása) is esetleges, szűkös pályázati kereteken múlik. Ez ráadásul csak a küldő oldala, hiszen kutatókat Magyarországra hozni, vendégkutatókat fogadni még nehezebb feladat, bár ma már szerencsére találunk jó példákat is: a PTE KTK Regionális Innováció- és Vállalkozáskutatási Központjában tartott RIERC szemináriumok, a KRTK Agglomeráció és társadalmi kapcsolathálózatok kutatócsoportja, vagy az idén lezajlott, Sopronban megrendezett CERS (*Central European Conference in Regional Science*) konferencia előadói köre.

Ebben a nehéz és nem túl reményteli feltételrendszerben kell fenntartanunk a magyar regionális tudományt, és ebben támaszkodnunk kell meglévő erősségeinkre. A regionális tudománynak meg kell őriznie nyitottságát, képességét arra, hogy az eltérő diszciplínákból származó külső tudáselemeket integrálva kutassa a hazai és nemzetközi térfolyamatokat, hogy egyszerre legyen képes átfogó (szintetizáló) és fókuszált (mélyfúrászerű) tudományos programok lebonyolítására, és hogy megőrizze szellemi és módszertani sokszínűségét, komplex szemléletét. A társadalmi tér kutatása egy soktényezős, tagolt, kölcsönhatásokban gazdag és elmentmondásokat is rejtő valóság megismerésének folyamata. A regionális tudományt ez élteti és teszi vonzóvá, nem válik javára a diszciplináris szűkkeblűség és a befelé fordulás.

Szükségünk van a folyamatos tartalmi megújulásra. Az elmúlt évtizedek kutatási kereteit gyakran a posztoszocializmus nagy kérdései jelölték ki; nos, harminc évvel később már ez az átmenetinek hitt, generációnyinak bizonyult korszak is részben múlttá vált (Cseh Tamást és Bereményi Gézárt idézve: „Túléltük hát, bár igénybe vett: s most itt vagyunk egy újabb fajta nagy pocsékolásban”). A szocializmus és a posztoszocializmus öröksége része a minket érő hatások szélesebb csoportjának, de nem egyedüli vizsgálati keret, és nem helyes, ha behatárolja a gondolkodásunkat. A regionális fejlődésben az elmúlt évtizedekben új térformáló erők, problémák, kihívások – és új lehetőségek! – jelentek meg. Legyen szó a hálózatok és a digitalizáció alkotta új terekről, térstrukturáló hatásáról, a globális térfolyamatokról, a Budapest és a magyar vidék között húzódó szakadék kinyílásáról és tartóssá válásáról, a vidékies terek útkereséséről vagy a lokalizáció, a helyben gyökerező növekedési potenciál növekvő jelentőségéről – az új kérdések új kutatásokat igényelnek. A kutatások mögött pedig valós társadalmi kérdések, problémák állnak. A regionális tudomány missziója ezért nem korlátozódhat a sláger témák kutatására. Egy téma fontosságát nem csak aktuális hazai vagy nemzetközi divatossága, tudománymetriai mutatókra vagy pályázati pénzekre váltható „árfolyama” határozza meg – hanem valami, ami ennél több. Ez lényeglátást, mérleget, és persze bőséges kutatói kíváncsiságot igényel. Mivel más nem nagyon lesz, ebből kívánhatunk sokat a következő évekre.